ЗБІРНИК
ІІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ»

Київ – 25 травня 2026

DOI: 10.5281/zenodo.20750329
УДК 304.4:364(082)
С 69

Соціальна політика: виклики часу : матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (25 травня 2026 року). Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова, 2026. 269 с.

Збірник тез доповідей учасників ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції «СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ» об'єднує результати досліджень учених, фахівців і практиків з різних галузей соціогуманітарного знання, що розкривають багатовимірні аспекти формування та реалізації соціальної політики в умовах сучасних суспільних трансформацій. Матеріали згруповано за тематичними секціями, що охоплюють широкий спектр проблем: теоретико-методологічні засади соціальної політики та соціального забезпечення; розвиток системи соціального захисту й соціальних послуг; соціальна робота з вразливими категоріями населення; соціальні стандарти та механізми їх упровадження; стійкість і згуртованість територіальних громад; соціальна безпека в умовах воєнних і повоєнних викликів; цифрова трансформація соціальної сфери; інклюзія, рівність та запобігання дискримінації; роль освіти у підготовці фахівців соціальної галузі; міждисциплінарні студії суспільного розвитку та людського добробуту.

Збірник стане в пригоді науковцям, викладачам, здобувачам освіти, фахівцям соціальної сфери, працівникам органів державної влади та місцевого самоврядування, представникам громадських організацій, а також усім, хто цікавиться проблематикою соціального розвитку в сучасному світі.

Редакційна колегія

Ренате ВАЙНОЛА**,** докторка педагогічних наук, професорка кафедри соціальної роботи Факультету спеціальної освіти та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова; ***Алла ЯРОШЕНКО –*** докторка філософських наук, професорка кафедри соціальної роботи Факультету спеціальної освіти та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Заслужений працівник освіти України; ***Оксана МІХЕЄВА –*** кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри соціальної роботи Факультету спеціальної освіти та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова; ***Тетяна ГОЛУБЕНКО*** кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри соціальної роботи Факультету спеціальної освіти та соціальної політики УДУ імені Михайла Драгоманова; ***Андрій ГРИНЬКІВ*** кандидат філософських наук, доцент кафедри соціальної роботи Факультету спеціальної освіти та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Рекомендовано до друку Вченою радою
факультету спеціальної освіти та соціальної політики
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
(протокол №8 від 17.06.2026 року)

Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за зміст, достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники та/або рецензенти, які рекомендували матеріали до публікації.

© Автори матеріалів, 2026
© УДУ імені Михайла Драгоманова, 2026

ЛІТЕРАТУРА

1. Креативний сектор економіки: досвід та напрями розбудови : монографія / С. А. Давимука, Л. І. Федулова; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2017. 528 с.
2. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку / Л. І. Федулова // *Економіка: реалії часу.* Науковий журнал. 2016. № 3 (25). С. 56-65. URL.: http://economics.opu.ua/files/archive/2016/n3.html (дата звернення 21.05.2026)
3. Дарія Марчак Соціальні інновації для покращення життя людей URL: https://www.msp.gov.ua/press-center/news/dariya-marchak:-%22sotsialni-innovatsiyi-dlya-pokrashchennya-zhyttya-lyudey-tse-rishennya-yaki-zabezpechuyut-krashche-maybutnye%22 (дата звернення 21.05.2026).

DOI: 10.5281/zenodo.20748305

ЗАМОЖСЬКИЙ Андрій
викладач кафедри соціальної роботи
факультету соціології та соціальної політики
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна

СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Соціальна згуртованість — це складне і багатогранне явище, яке відображає ступінь єдності, стабільності і взаємної підтримки в суспільстві. Вона охоплює широкий спектр соціальних зв’язків, що об'єднують людей у певну групу, громаду або ціле суспільство через спільні інтереси, цінності, норми і цілі.

Соціальна згуртованість є однією з ключових умов стабільного розвитку суспільства, забезпечення соціальної безпеки та підтримки демократичних цінностей. Вона характеризує рівень єдності громадян, їхню здатність до співпраці, взаємної підтримки та участі у вирішенні суспільно важливих питань. У сучасному світі соціальна згуртованість зазнає значного впливу глобалізаційних процесів, воєнних конфліктів, економічних криз, міграційних процесів, пандемій та стрімкого

74

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ

розвитку цифрових технологій. Для України питання соціальної згуртованості набуло особливого значення в умовах повномасштабної війни та необхідності збереження суспільної єдності [1].

У сучасних умовах воєнних конфліктів, цифровізації та економічної нестабільності, класичні підходи до оцінки суспільства за рівнем ВВП, соціальним капіталом чи політичними рейтингами є недостатніми.

Одним з найпотужніших інструментів вимірювання рівня соціальної згуртованості, є методологія «Радар соціальної згуртованості» (Social Cohesion Radar), розроблена німецьким фондом Bertelsmann Stiftung, є найбільш визнаним у світі інструментом для вимірювання суспільної єдності. Вона розглядає згуртованість не як абстрактне поняття, а як систему з 3 основних сфер (доменів), кожна з яких ділиться на 3 виміри (разом 9 параметрів)[2].

1-а Сфера «Соціальні зв'язки» (Social Relations)

Ця сфера досліджує горизонтальні відносини між людьми — мережу, яка тримає суспільство разом.

Вимір 1: Соціальні мережі (Social networks). Сучасні виклики (пандемія, вимушена міграція через війну) фізично руйнують звичні спільноти.

Вимір 2: Довіра до людей (Trust in people). Гострі кризи зазвичай підвищують радіус довіри до «своїх» (інтрагрупова довіра), але водночас створюють ризик ксенофобії чи підозрілості до «чужих» (інтергрупова довіра), що є деструктивним для великих держав.

Вимір 3: Сприйняття різноманітності (Acceptance of diversity). Економічний тиск та дефіцит ресурсів під час криз загострюють внутрішні лінії розколу (мовні, релігійні, етнічні).

2-га Сфера «Зв'язок із державою та інституціями» (Connectedness)

Ця сфера оцінює вертикальні відносини — те, як громадяни ідентифікують себе з державою та її структурами.

75

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ

Вимір 4: Ідентифікація (Identification). Безпекові загрози, особливо повномасштабна війна, викликають потужний сплеск громадянської ідентичності (ефект «згуртування навколо прапора»). Люди чітко усвідомлюють свою приналежність до держави, що стає головним щитом проти зовнішнього тиску.

Вимір 5: Довіра до інституцій (Trust in institutions). Кризи оголюють неефективність бюрократії. Якщо державні органи не демонструють прозорості та оперативності, цей показник стрімко падає. Натомість довіра перерозподіляється на користь армії, муніципалітетів (локальної влади) та волонтерського сектору.

Вимір 6: Сприйняття справедливості (Perception of fairness). Ключовий маркер. Якщо громадяни бачать, що під час загальнонаціональних випробувань тягар розподіляється нерівномірно (наприклад, корупція на тлі зубожіння населення), це радикально руйнує вертикальну згуртованість.

3-тя Сфера «Орієнтація на спільне благо» (Focus on the Common Good)

Ця сфера відображає готовність громадян діяти в інтересах усього суспільства, а не лише заради власної вигоди.

Вимір 7: Солідарність та допомога (Solidarity and helpfulness). Сучасні кризи каталізують безпрецедентні масштаби волонтерства та краудфандингу. Це готовність жертвувати часом та грошима заради тих, хто постраждав найбільше.

Вимір 8: Повага до суспільних правил (Respect for social rules). В умовах хаосу чи інформаційних воєн виникає спокуса правового нігілізму. Рівень згуртованості визначається тим, чи продовжують громадяни дотримуватися законів та етичних норм, коли механізми державного контролю послаблені.

Вимір 9: Громадянська активність (Civic participation). Участь у громадському житті трансформується з формальної (голосування на виборах) у пряму дію (участь в оборонних ініціативах, гуманітарних місіях, локальному самоврядуванні).

Сучасна соціальна згуртованість стикається з безпрецедентними викликами. Основні сучасні виклики можна розділити на кілька ключових категорій [3]:

Воєнні конфлікти та безпекові загрози

76

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ

Воєнні конфлікти є одним із найсерйозніших викликів для соціальної згуртованості. Війна призводить до людських втрат, внутрішнього переміщення населення, руйнування соціальних зв'язків та поглиблення соціальних проблем. Водночас спільна загроза може сприяти консолідації суспільства навколо спільних цінностей та цілей. Для України російська агресія стала фактором, який одночасно створив значні соціальні ризики та посилив громадянську солідарність, волонтерський рух і взаємодопомогу.

Соціально-економічна нерівність

Зростання соціальної та економічної нерівності негативно впливає на рівень довіри між громадянами та державними інституціями. Нерівний доступ до освіти, охорони здоров'я, працевлаштування та соціального захисту може призводити до соціальної ізоляції окремих груп населення. Особливо вразливими залишаються: люди з інвалідністю; внутрішньо переміщені особи; представники національних меншин; люди похилого віку; малозабезпечені сім'ї.

Міграційні процеси

Сучасний світ характеризується високою мобільністю населення. Масові міграційні потоки створюють нові можливості для культурного обміну, але водночас можуть викликати соціальну напруженість, конфлікти ідентичностей та проблеми інтеграції мігрантів у приймаючі громади.

Для забезпечення соціальної згуртованості важливими є розвиток міжкультурного діалогу та формування інклюзивної політики.

Цифровізація та інформаційні загрози

Розвиток цифрових технологій суттєво змінив способи соціальної взаємодії. Соціальні мережі сприяють швидкому обміну інформацією та мобілізації громадян, однак можуть також поширювати дезінформацію, мову ворожнечі та поляризацію суспільства. Інформаційні маніпуляції здатні підривати довіру до державних інституцій і послаблювати соціальну єдність. Тому важливого значення набувають розвиток медіаграмотності та критичного мислення.

77

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ

Наслідки пандемій та глобальних криз

Пандемія COVID-19 продемонструвала важливість соціальної довіри та солідарності. Карантинні обмеження, економічні труднощі та соціальна ізоляція вплинули на психологічний стан населення та міжособистісні відносини. Водночас пандемія стимулювала розвиток нових форм взаємодопомоги та громадської активності.

Для підвищення рівня соціальної згуртованості необхідно реалізовувати комплексну державну та громадську політику, спрямовану на [4]:

- Забезпечення соціальної справедливості та рівних можливостей;
- Розвиток інклюзивного суспільства, у якому всі групи населення мають можливість брати участь у суспільному житті;
- Підтримку громадянської активності та волонтерства;
- Розвиток місцевих громад та механізмів участі громадян у прийнятті рішень;
- Сприяння міжкультурному діалогу та толерантності;
- Підвищення рівня медіаграмотності населення;
- Зміцнення довіри до державних інституцій через прозорість та підзвітність влади.

Особливе значення має соціальна робота, яка сприяє інтеграції вразливих груп населення, розвитку соціального капіталу та зміцненню горизонтальних зв'язків у громадах [5].

Соціальна згуртованість є важливою передумовою стійкості суспільства в умовах сучасних викликів. Воєнні конфлікти, економічна нерівність, міграційні процеси, цифровізація та глобальні кризи створюють нові ризики для суспільної єдності. Водночас ефективна соціальна політика, розвиток громадянського суспільства, підтримка інклюзії та соціальної справедливості здатні зміцнювати згуртованість і підвищувати стійкість суспільства до зовнішніх та внутрішніх загроз. Для України в умовах воєнного часу соціальна згуртованість є не лише

соціальною цінністю, а й важливим чинником національної безпеки та післявоєнного відновлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корнієвський О, полтораков О. соціальна згуртованість українського суспіль-ства в умовах повномасштабної війни: регіональна специфіка. Політичні дослідження. No 1(11). 2026. с. 115—130. https://doi.org/10.53317/2786-4774-2026-1-6

2. Social Cohesion. URL: https://www.bertelsmann-stiftung.de/en/our-projects/social-cohesion/project-description

3. Orazani, S. N., Reynolds, K. J., & Osborne, H. (2023). What works and why in interventions to strengthen social cohesion: A systematic review. Journal of Applied Social Psychology, 53(10), 938–995. https://doi.org/10.1111/jasp.12990

4. Pérez-Curiel C., Rivas-de-Roca R. Social Cohesion in Times of Crisis: The Role of Communication for Democracies. Social Sciences. 2023. Vol. 12, No. 9. P. 491.

5. Заможський, А. Б. Соціальна згуртованість як мета соціальної політики // Соціальна політика: виклики часу : II Міжнародна науково-практична конференція до 190-річчя Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (Київ,9 квітня 2025 року) : збірник. – Київ : Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2025. – С. 76-81.